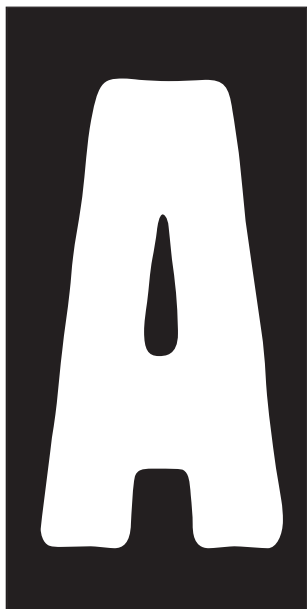

Jordi Pujol Nadal

JUDA'M: UNA EXPERIÈNCIA LINGÜÍSTICA I CULTURAL EN L'ÀMBIT UNIVERSITARI

1. Presentació

Des de l'any 1998 el Gabinet de Llengua Catalana (GLC) de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i el Servei de Llengües i Terminologia (SLT) de la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) treballen conjuntament en el desplegament d'un programa d'acollida cultural per a estudiants de mobilitat, el programa Ajuda'm. El principal propòsit d'aquest article és divulgar aquesta experiència i, alhora, reflexionar sobre la necessitat de construir un discurs favorable a l'ús del català que estigui més en consonància amb les necessitats i interessos de l'alumnat que ve a fer una estada a les nostres universitats.

2. El context

Els serveis lingüístics universitaris sempre s'han esforçat a donar una bona acollida lingüística als estudiants de mobilitat. Així, ja fa temps que se'ls ofereix la possibilitat de seguir cursos de català gratuïts i d'accedir a tot tipus de recursos, des d'aules d'autoaprenentatge fins a vocabularis multilingües. En els darrers anys, aquesta oferta formativa en llengua catalana s'ha anat complementant de forma progressiva amb una sèrie d'activitats culturals destinades a familiaritzar els estudiants de mobilitat amb els elements socioculturals del país. Penso, per exemple, en les sessions d'introducció a la realitat catalana que tenen lloc a l'inici del curs acadèmic o en les excursions guiades que s'organitzen al llarg de tot l'any. A més, també s'ha promogut l'intercanvi cultural entre aquest col·lectiu i l'alumnat autòcton mitjançant iniciatives com el voluntariat lingüístic o els grups de conversa multilingüe. És en aquest context que, l'any 1998, va sorgir la idea de reunir en un mateix paquet

els dos vessants de l'acollida, el lingüístic i el cultural. Naixia, així, el programa Ajuda'm.

3. La filosofia

La conjuminació dels dos vessants responia fonamentalment a una qüestió de tipus estratègic. S'havia constatat que la majoria d'estudiants estrangers no estaven d'entrada gaire interessats a seguir un curs de català. Els factors que expliquen aquest desinterès són diversos, però a grans trets es pot dir que l'aprenentatge de la nostra llengua no figurava entre les raons per les quals havien vingut, entre les quals sí que hi havia (i de fet hi segueix havent en molts casos), en canvi, la pràctica del castellà. El desconeixement que sovint tenien de la situació sociolingüística del país –atribuïble a certes mancances informatives que ja s'han anat corregint– tampoc no hi ajudava. Com és ben sabut, molts d'aquests estudiants arribaven aquí sense saber que el català tenia l'ús que tenia. Quan s'adonaven in situ que el retrat que se n'havien fet no coincidía amb la realitat, se sentien perduts i sovint –que no sempre– adoptaven una actitud de tancament envers la llengua i, per extensió, cultura catalanes. Val a dir, però, que de vegades també es donava la reacció contrària: la d'apuntar-se a un curs de català. Segui com sigui, es va pensar que el fet d'unificar l'oferta cultural i l'oferta lingüística permetria superar aquestes reticències i potenciar una actitud més sensible cap a la realitat catalana. En altres paraules: es creia que els estudiants de mobilitat tindrien inicialment més interès en els aspectes culturals del programa, perquè hi veurien l'oportunitat d'obtenir beneficis personals: conèixer llocs i gent; intercanviar experiències; etc. I que, un cop establerts aquests lligams i viscudes aquestes experiències, el seu grau d'interès

no només en la llengua sinó en tots els trets que configuren la realitat sociocultural del país podia incrementar-se. A més, també es va trobar convenient elaborar un discurs sobre el fet lingüístic més d'acord amb les motivacions que en general els duïen aquí i en un llenguatge més adaptat als seus referents i interessos culturals. Així, es van substituir les referències històriques i ideològiques per reflexions de tipus pragmàtic i ecolingüístic. Del que es tractava era de presentar el fet de viure en català no com una qüestió identitària sinó com un recurs i una oportunitat d'integració plena.

4. Descripció

Fins aquí hem vist quin és el context en què s'ha originat el programa Ajuda'm i quina és la filosofia que hi ha al darrere. El que farem a continuació és presentar les activitats que s'organitzen sota aquest segell. El primer que cal dir és que l'oferta està sotmesa a les particularitats específiques del destinatari i de l'entorn i varia sensiblement d'una universitat a l'altra. Així, hi ha activitats que només es fan a la UAB i, a l'inrevés, hi ha activitats que només tenen lloc a la UPC. També cal tenir en compte el caràcter canviant del projecte. Cada any es revisa la programació i s'hi solen introduir canvis en funció dels resultats obtinguts i del grau de satisfacció dels usuaris. En qualsevol cas les activitats, que són de mena diversa, es poden agrupar en tres categories: *a)* activitats lingüístiques; *b)* activitats lúdiques de sensibilització i d'interrelació sociocultural; i *c)* productes culturals. El que segueix a continuació és una llista comentada de les que s'han anat fent de manera estable en els últims anys i que són vigents aquest curs 2004-2005 (n'indiquem entre parèntesis l'autoria i, sempre que és possible, en donem una adreça web).

4.1 Activitats lingüístiques

Cursos d'iniciació (GLC-SLT). Curs per a estudiants de mobilitat interessats a adquirir un nivell bàsic de català oral i escrit que els permeti poder seguir les classes amb normalitat.

Comprensió bàsica (GLC). Curs de català per a estudiants de mobilitat que ja coneixen una llengua romànica. A partir de les semblances (morfològiques, lèxiques, sintàctiques...) existents entre les diverses llengües d'aquesta família es capacita l'alumne per a la comprensió oral.

Pràctiques d'acolliment lingüístic (GLC). Pràctiques en què un estudiant autòcton, després d'haver rebut la formació corresponent, fa un acompanyament a un estudiant de mo-

bilitat amb la finalitat de facilitar-li la comprensió de la llengua catalana en la seva activitat acadèmica i universitària en general. Es tracta d'una iniciativa en fase de pilotatge que s'ha dut a terme per primer cop a la UAB el primer semestre del curs 2004-2005.

Grups de conversa multilingüe (SLT). Iniciativa que posa en contacte estudiants de mobilitat i estudiants autòctons per a la pràctica d'idiomes sense la intervenció d'un tècnic.

4.2 Activitats lúdiques de sensibilització i d'interrelació sociocultural

Sessions d'introducció a la realitat catalana (GLC-SLT). Sessions informatives que familiaritzen els estudiants de mobilitat amb diversos aspectes de la realitat catalana (geografia, llengua, història, art...) a partir de material pedagògic. La sessió va a càrrec d'un tècnic.

Festa de benvinguda (GLC-SLT). Activitat lúdica que fomenta la interrelació de l'estudiant de mobilitat amb l'alumnat autòcton. També promou el coneixement i experimentació d'algunes tradicions catalanes. Consta d'una mostra de cultura popular i de diverses actuacions musicals. Es tracta d'una activitat itinerant que cada any es realitza en un campus diferent a l'inici de novembre. L'organitza l'entitat Plataforma per la llengua en col·laboració amb la Universitat de Barcelona, la Universitat Pompeu Fabra, la UPC i la UAB.

Sortides culturals (GLC-SLT). Sortides d'un dia a diferents punts d'interès –geogràfic, històric, artístic...– del país sota el guiatge i acompanyament d'un tècnic. Sovint també hi participen estudiants autòctons i, en el cas de la UAB, voluntaris. Entre els llocs visitats hi ha Girona, Sitges, Montserrat, Sant Sadurní d'Anoia i Terrassa. Se sol anar-hi coincidint amb la celebració de tradicions populars com ara castellers, el carnaval o festes majors.

Voluntariat lingüístic (GLC). Iniciativa que aplega estudiants autòctons de diferents carreres que, en el seu temps lliure, col·laboren en l'acollida d'estudiants estrangers, participant en les sortides culturals i/o les pràctiques d'acolliment lingüístic. Va ser creat l'any 1996 pel GLC i, a partir d'aquí, es va estendre a altres universitats.

My Barcelona (SLT). Obra de teatre que escenifica, d'una manera divertida i distesa, les aventures d'un estudiant de mobilitat a una universitat catalana. Es va estrenar a la UPC el curs 2003-2004 i, des d'aleshores, s'ha seguit representant (amb una presència de públic notable) a l'inici de cada semestre, sempre coincidint amb l'arribada dels estudiants de mobilitat. També se n'han fet diverses representacions a la UPC.

4.3 Productes culturals

30 pistes (GLC). Guia de butxaca que informa l'estudiant de mobilitat d'alguns aspectes (hàbits moderns, costums socials, expressions populars, convencions no escrites...) que determinen en menor o major mesura el funcionament de la societat catalana en contraposició amb la d'altres països: com se saluda a una persona que s'acaba de conèixer, quan convé tractar algú de tu o de vostè, com cal actuar davant d'una invitació a sopar... S'ha editat en català, castellà (30 pistas) i anglès (30 tips). Al web de l'Intercat –portal que agrupa diversos recursos per a l'aprenentatge del català– hi ha disponible una versió en format pdf: www.intercat.gencat.es

Bcn.jove (SLT). Guia sobre Barcelona i «cultura catalana» pensada i adreçada, en general, a la gent jove que ve a fer una estada a la ciutat i, en especial, als estudiants de mobilitat. Té tots els continguts que se suposa que ha de tenir una obra d'aquestes característiques (art, història, música, oci...) i, alhora, inclou comentaris i reflexions més aprofundides sobre diversos aspectes de la realitat catalana (costums socials, hàbits moderns, fets tradicions populars...). S'ha editat en català, castellà (Bcn.joven) i anglès (Bcn.youth). El desembre de 2004 se'n va fer la tercera impressió, a càrrec –com totes les anteriors– de l'editorial Pòrtic. Més informació: www2.upc.es/slt/bcnjove

Where are you from? (SLT) Pàgina web que informa del règim lingüístic de les universitats catalanes en general i de la UPC en particular. Consta d'un recorregut interactiu (format per preguntes), que pretén aclarir els dubtes sociolingüístics que els estudiants de mobilitat pugin arribar a tenir. S'hi pot accedir des de www2.upc.es/slt/ajudam7where

Web (SLT-AJUDA'M).

5. Resultats, valoració i línies de futur

El nombre total d'usuaris del programa Ajuda'm durant l'any 2004 ha estat de 797 a la UAB i de 826 a la UPC. Les activitats amb un índex de participació més alt són, per aquest ordre, els cursos de català, la festa de benvinguda i les sessions d'acollida (incloent-hi l'obra de teatre My Barcelona a la UPC) i, finalment, les sortides culturals. No tenim dades que demostrin si la bona acollida que actualment tenen els cursos és en part conseqüència del canvi d'estratègia que hem adoptat, però sí que sabem que hi ha altres factors que gairebé amb tota probabilitat hi ha influït com ara la millora dels canals informatius, l'augment d'estudiants de tercer cicle o l'especialització de l'oferta. Tampoc no s'ha fet cap estudi que analitzi quin és l'efecte que les activitats culturals

tenen. Això no obstant, la fidelitat de participants aconseguida (molts repeteixen) i l'interès que demostren semblen confirmar que aquesta és una bona via per intentar aconseguir el canvi de percepció a què ens referíem més amunt. En aquest sentit, no són pocs els casos d'estudiants que inicialment tendien a evitar el contacte amb la nostra llengua i que, després d'haver participat en alguna d'aquestes activitats, han anat adoptant un tarannà més obert i respectuós cap a la societat que els acull. La valoració que fem dels gairebé set anys de vida de l'Ajuda'm és força positiva, tant per la participació assolida com pel fet d'haver pogut consolidar un programa d'activitats estable, tot i l'escassetat de recursos existents. També valorem molt positivament la col·laboració que sempre hem trobat en els altres organismes universitaris que tenen competències en matèria d'acollida d'estudiants estrangers, sense l'ajuda dels quals no hauria estat possible realitzar aquesta empresa. Hi ha, però, algunes mancances encara no resoltes del tot a les quals voldríem dedicar més atenció en un futur immediat. D'una banda, cal millorar els canals de difusió a través dels quals es presenta el programa, encara no suficientment conegut. De l'altra, la participació en les activitats de l'alumnat autòcton, tot i haver experimentat un cert creixement, no acaba de ser la que voldríem. Finalment, és probable que calgui reajustar la imatge programa per adaptar-la més als referents i interessos dels destinataris i perquè tingui un format menys institucional.

* A la UAB, a més dels que participen en l'Ajuda'm hi ha un nombre important d'estudiants de mobilitat que fan formació en llengua catalana en el Servei d'Idiomes Moderns. L'any 2004, per exemple, van passar-hi 541 persones.

JORDI PUJOL NADAL

Tècnic del Gabinet
de Llengua Catalana
de la UAB i del Servei de
Llengües i Terminologia
de la UPC